

לכה את עמבתי

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

שנה עשירית / גליון תסג
ערש"ק פרשת מסעי ה'תשע"ד

מדוע נאמרו גבולות הארץ למשה ולא ליהושע?

ג' "מסעות" הנשמה בירידתה למטה

פלוגתת רש"י ורמב"ן בגדר כפורת וכרובים

ואהבת לרעך כמוך - הכנה לקיום כל המצוות

פְּתַח הַדָּבָר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת מסעי, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון תסג), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים נאמרו הביאורים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החפידות

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה

ה"ה הרב החסיד

ר' מאיר

ובניו החשובים

ה"ה האחים החשובים

הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה

והרב החסיד ר' יוסף משה

וכל בני משפחתם שיחיו

זאיאנץ

ס. פאולו ברזיל

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

יוצא לאור על-ידי:

מכון אור החסידות

סניף ארץ הקודש

ת.ד. 2033

כפר חב"ד 6084000

03-738-3734

הפצה: 08-926-2674

Or Hachasidus

Head Office

1469 President St. #BSMT

Brooklyn, NY 11213

United States

(718) 534-8673

Likras@likras.org

צוות העריכה וההגהה: הרב שמואל אבצן, הרב לוי יצחק ברוק,
הרב משה גורארי', הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום
חריטונוב, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

נדפס באדיבות: The Print House

538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237 • (718) 628-6700

תוכן העניינים

ה. מקרא אני דורש

גבולות הארץ: הגבולות שיכבשו או למצוות התלויות בה?

מדוע מפרש רש"י שגבולות הארץ נאמרו "לומר לך מן הגבולין האלו ולפנים המצות נוהגות" הרי הגבולין נצרכו בעיקר כדי לדעת איזה מקומות לכבוש? / מדוע נאמרו גבולות הארץ למשה ולא ליהושע? / יבאר שלמד רש"י מן הכתוב דגבולות אלו נאמרו בקשר לדבר הבא מן השמים, ויחדש דין מיוחד בשיטת רש"י בפשוטו של מקרא

(ע"פ לקוטי שיחות חיי"ג שיחה ב' לפרשתנו)

ט. פנינים

עיונים וביאורים קצרים

י. יינה של תורה

ג' "מסעות" בירידת הנשמה

המסעות מרעמסס לפי החירות הם מסעות כלליים / המסעות רומזים למסע הנשמה / הקב"ה אינו שמח מהגלות / המסעות בפנימיותם הם אך טוב וחסד / אודך ה' כי אנפת בי

(ע"פ לקוטי שיחות חיי"ה שיחה א' לפרשתנו)

יד. פנינים

דרוש ואגדה

טז. חידושי סוגיות

פלוגתת רש"י ורמב"ן בגדר כפורת וכרובים

יקדים יסוד שכתב הגאון מרוגוצוב דכפורת הוי כלי בפ"ע, ויבאר הנפקות לדינא / יסיק דהיא פלוגתא בין רש"י לרמב"ן / יבאר שורש הפלוגתא ע"פ פלוגתתם בצורך ומטרת הארון והכפורת; ויסיק עוד דנחלקו נמי לענין גדר הכרובים ועפ"ז תבאר פלוגתתם בצורת הכרובים

(חידושים וביאורים בהל' בית הבחירה - סי' יא, לקוטי שיחות חכ"ו, שיחה ב' לפ' תרומה)

כג. תורת חיים

אהבת ישראל

כו. דרכי החסידות

"כל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין"

מקרא אני הורש

גבולות הארץ:

הגבולות שיכבשו או למצוות התלויות בה?

מדוע מפרש רש"י שנבולות הארץ נאמרו "לומר לך מן הגבולין האלו ולפנים המצוות נוהגות" הרי הגבולין נצרכו בעיקר כדי לדעת איזה מקומות לכבוש? / מדוע נאמרו גבולות הארץ למשה ולא ליהושע? / יבאר שלמד רש"י מן הכתוב דגבולות אלו נאמרו בקשר לדבר הבא מן השמים, ויחדש דין מיוחד בשיטת רש"י בפשוטו של מקרא

"וידבר ה' אל משה לאמר. צו את בני ישראל ואמרת אליהם, כי אתם באים אל הארץ כנען, זאת הארץ אשר תפול לכם בנחלה, ארץ כנען לגבולותי" (פרשתנו לד, א-ב). ומפרש רש"י:

"זאת הארץ אשר תפול לכם וגו' - לפי שהרבה מצוות נוהגות בארץ ואין נוהגות בחוצה לארץ, הוצרך לכתוב מצרני גבולי רוחותי פניב, לומר לך: מן הגבולין הללו ולפנים המצוות נוהגות".

העולה מדבריו, שהטעם ש"הוצרך לכתוב" כאן גבולי הארץ (קודם כיבושה), הוא בכדי שידעו בני ישראל לאחר הכיבוש איזהו מקומן של ה"מצוות הנוהגות בארץ";

ולכאורה צ"ע (וראה גם פנים יפות עה"פ): הרי בפשטות "הוצרך לכתוב" גבולי הארץ בשביל הכיבוש עצמו - לדעת עד היכן הם הגבולות של נחלתם בארץ כנען שעליהם לכובשה!

(ולהעיר, שענין זה של גבולות הכיבוש נוגע לא רק לרוב בני"י שעתידיים להתיישב בארץ שיכבשו, אלא גם לבני גד ובני ראובן שקיבלו נחלתם בעבר הירדן המזרחי - כי הבטיחו שגם הם ישתתפו בהכיבוש, "לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו" (מטות לב, יח), ובמילא צריכים לדעת עד היכן הם הגבולות).

מנין איפוא למד רש"י להעמיס בכתוב כאן את ענין ה"מצוות הנוהגות בארץ"?

[וראה בפירוש הרלב"ג שפירש כוונת הכתוב רק בשייכות להכיבוש: "הנה הגביל ה' על יד משה באופן שלם הארץ אשר ישתדלו בכבישתה, כדי שלא יניחו דבר ממנה שלא ישתדלו בכבישתו, ולא יפנו לכבוש זולתה כי אולי לא יהיו נעזרים מהש"י. ולזה הגביל להם השם יתעלה את הארץ הזאת מפאת דרום ומפאת מערב ומפאת צפון ומפאת מזרח, כדי שיכירו בשלמות הארץ אשר רצה השם יתעלה שישתדלו בכבישתה"].

ב. ויש לבאר, ובהקדים הדיוק בה"דיבור המתחיל" - בהתיבות שמעתיק רש"י מן הכתוב בתחילת פירושו:

הנה לכאורה הי' רש"י צריך להעתיק (בעיקר) את סיום הפסוק - "ארץ כנען לגבולותיה" - שזהו התוכן של פירושו, הצורך בהודעת גבולות הארץ; אולם רש"י מעתיק (בפירושו) דוקא את התיבות שלפניו: "זאת הארץ אשר תפול לכם" (ואת סיום הפסוק רק מרמז על ידי הציון "וגומר").

וי"ל, שהעתיק רש"י תיבות אלו משום שמהן דוקא היא ההוכחה לפירושו:

זה שהכתוב מודיע גבולות הארץ - אפשר לומר בפשטות, שהוא כדי שידעו היכן לכבוש (וכנ"ל); אולם אם רק למטרה זו, הי' צריך לומר בקיצור: "זאת נחלתכם בארץ כנען לגבולותיה" - ותו לא.

ומזה שהאריך הכתוב ואמר "זאת הארץ אשר תפול לכם", שמדגיש אשר הארץ תינתן ותפול לפני בני ישראל מאמצעה (ללא פעולה מצד בני ישראל) - מוכח שקביעת הגבולות שייכת היא (לא רק לענין הכיבוש שכובשים בני ישראל, אלא גם) לנתינת הארץ כפי שניתנת מהקב"ה, היינו שהחיוב לדעת גבולות הארץ נוגע (גם) לארץ ישראל כפי שבאה "משמים".

ומכאן הוא שלמד רש"י שהודעת גבולות הארץ שייכת היא להמצוות המיוחדות, הנוהגות בארץ מחמת מעלתה וקדושתה בידי שמים.

ג. ויש להוסיף בטעם פירוש רש"י:

אם נאמר שהמכוון בהודעת גבולות הארץ הוא רק בשביל הידיעה היכן לכבוש – הי' צריך להיות דיבור זה **לַיהוֹשֻׁעַ**, שהוא שעתיד לכבוש את הארץ (כמו שמפורש בפרשיות הקודמות: חוקת כ, יב. פינחס כז, יח ואילך) ולו ראוי לצוות על פרטי גבולות הארץ הנוגעים לכיבושה!

והיינו, שאף שהדיבור (ככל הדברות) צריך להיות למשה (ראה פרש"י ר"פ ויקרא), הרי הי' צריך לומר: "צו את יהושע"; ולמה נצטווה משה "צו את בני ישראל ואמרת אליהם", מאחר שאין זה דבר המסור לכאו"א מישראל? (ולכל היותר שייך הדבר לשרי הצבא או לאנשי המלחמה היוצאים בצבא). ומזה מוכח, כדברי רש"י, שהכוונה כאן היא למען ידעו בני ישראל, העומדים להיכנס אל הארץ, היכן הם הגבולות של המצוות ש**כאו"א** צריך לקיימם.

[ואין לומר שישנו איזה ענין בהודעת גבולות ארץ ישראל כשלעצמה, בלי כוונה מיוחדת הנוגעת לפועל – דא"כ, למה לא הודיע פרטי הגבול לאברהם אבינו בברית בין הבתרים (לך טו, יח ואילך), או כאשר אמר לו (שם יג, יז) "קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה".]

ועפ"ז יומתק שהציווי הי' על ידי משה דוקא: כשם שכל המצוות לפרטיהן, גם המצוות התלויות בארץ, נאמרו ונמסרו לבני ישראל על ידי משה, כמו כן גם גבולות ארץ ישראל – פרט ותנאי עיקרי בקיום המצוות התלויות בארץ – היו בני ישראל צריכים לקבל על ידי משה דוקא.

ד. ועדיין צ"ב באריכות לשון רש"י, דלכאורה די והותר במה שפירש ואמר "לפי שהרבה מצוות נוהגות בארץ ואין נוהגות בחוצה לארץ, הוצרך לכתוב מצרני גבולי רוחותי סביב";

ומהו שממשיך ומסיים: "לומר לך מן הגבולות הללו ולפניהם המצוות נוהגות" – מה כוונתו להוסיף בזה?

וי"ל בזה, דהנה גם ארץ עבר הירדן כבשוה בני ישראל ונעשתה ארצם, וכמפורש בפ' מטות (לב, יח-ט) שעבר הירדן היא נחלת בני גד ובני ראובן, והיינו, שכשם ששאר בניי קיבלו נחלתם בארץ כנען הרי בני גד וראובן קיבלו נחלתם בעבר הירדן (וראה פרש"י לך טו, כ. דברים ג, יג – שארץ עוג ניתנה כבר לאברהם אבינו); ואם כן, הרי גם גבולות צריכים להיות ברורים ומפורטים, בכדי לקיים שם מצוות הנוהגות בארץ (וכשם שמצינו לענין שש ערי מקלט שהיו גם בעבר הירדן – ראה פרשתנו לה, יג ובפרש"י)?

וכדי ליישב זה מדגיש רש"י ומחדש: "שהרבה מצוות נוהגות בארץ ואין נוהגות בחוצה לארץ". . לומר לך מן הגבולות הללו ולפניהם המצוות נוהגות", והיינו, שלפי

"פשוטו של מקרא" המצוות המיוחדות נוהגות רק לפנים מן הגבולות הללו של ארץ ישראל, ולא מחוצה להם – גם לא בעבר הירדן.

ואמנם, בדרך ההלכה יש בזה שקו"ט (ראה פרש"י על הש"ס: סנהדרין יא, ב. מנחות פג, ב. פסחים נב, ב. כתובות קי, א. ועוד. – ועיין ברכי יוסף או"ח סתפ"ט סק"ד. מפענח צפונות עמ' קנב (וש"נ). ועוד); אבל לפי דרכו של רש"י בפירושו על התורה, היינו: בדרך "פשוטו של מקרא" – המצוות נוהגות רק בארץ ישראל לגבולותיה ותו לא.

ובזה מדוייק גם לשון רש"י בס' יהושע (א, ג), ששם נאמר "כל מקום אשר תדרוך כף רגלכם בו לכם נתתיו כאשר דברתי אל משה", ורש"י מפרש: "...ושנינו בספרי: אם ללמד על תחומי ארץ ישראל הרי הוא אומר 'מהמדבר והלבנון הזה וגו'', א"כ למה נאמר 'כל מקום אשר תדרוך כף'; אף חוץ לארץ, משתכבשו את הארץ, כל מה שתכבשו מחוצה לארץ יהי' קדש ויהי' שלכם".

והנה, מקור דברי רש"י הוא מספרי בסוף פ' עקב, ושם בספרי ממשיך ומוכיח "הרי שכבשו חוץ לארץ מנין שמצוות נוהגות שם וכו'" – ומסיק שכן הוא, ובאותם מקומות שיכבשו מחו"ל ינהגו המצוות התלויות בארץ; אולם רש"י לא הביא המשך דברי הספרי בענין המצוות (וכתב רק ש"יהי' קודש ויהי' שלכם"), וי"ל דאזיל לשיטתו כאן שרק "מן הגבולות הללו ולפנים המצוות נוהגות", ולא בשום מקום אחר, אפילו אם הוא קדוש כא"י. ודו"ק.

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

שלא תארע תקלה בחייו – איזה תקלה?

וישב בה עד מות הכהן הגדול

שהוא בא להשרות שכונה בישראל ולהאריך ימיהם, והרוצח בא לסלק את הכהונה מישראל ומקצר את ימי החיים, אינו כדאי שהי' לפני כהן גדול. דבר אחר, לפי שהי' לו לכהן גדול להתפלל שלא תארע תקלה זו לישראל בחייו

(לה, כה. רש"י)

לקמן (ד"ה אשר משח אותו) כותב רש"י "ללמד שאם עד שלא נגמר דינו מת כהן גדול ומינו אחר תחתיו, ולאחר מכאן נגמר דינו, חוזר במיתתו של שני".

ולכאורה תמוה, דבשלמא לטעם הראשון שהביא רש"י לזה שעל הרוצח לשהות בערי מקלט "עד מות הכהן הגדול" שהוא מפני ש"אינו כדאי שהי' לפני כהן גדול", מובן שפיר הטעם שגם אם "נגמר דינו" בחיי הכהן גדול השני, על הרוצח לשהות שם עד מותו, דכיון שעכ"פ נגמר דינו לחיוב וחל עליו שם רוצח בפני כה"ג השני, "אינו כדאי שהי'" לפניו.

אך לטעם השני, שהוא מפני "שהי' לו לכהן גדול להתפלל שלא תארע תקלה זו בחייו", צריך ביאור מדוע צריך הרוצח לשהות עד מות הכהן גדול השני, הרי "תקלה זו" לא אירעה בחייו?

ויש לומר שתיקון רש"י דבר זה בדיוק לשונו שכתב שהי' לכהן גדול להתפלל "שלא תארע תקלה זו", כי גם גמר דין למיתה הוי בגדר תקלה. ובמילא הי' לו לכהן גדול להתפלל לא רק שלא תארע תקלת רציחה בחייו, אלא גם שלא יוגמר דין אדם למיתה בחייו.

ומכיון ש"תקלה זו" – שנגמר דינו של הרוצח לחיוב אירעה בחייו של הכה"ג השני, לכן חייב הרוצח לשהות בערי מקלט כל ימי חייו כהן גדול זה.

(ע"פ לקוטי שיחות חל"ג עמ' 802 עמ' 71)

איך ניתנה נחלה ללוים מעבר לירדן?

ונתנו ללוים מנחלת אחוזתם ערים לשבת גו', את שש ערי המקלט גו', את שלש הערים נתנו מעבר לירדן ואת שלש הערים נתנו בארץ כנען (לה, כ"ד)

לכאורה תמוה, הרי מצינו שכאשר בקשו בני גד וראובן נחלה בעבר הירדן הוכיחם משה ביותר, וא"כ, איך יתכן שיש מצוה לתת ללוים ערים לשבת ב"עבר הירדן"?

ויש לומר הביאור בזה:

בציווי לתת ללוים ערים אלו נאמר "ונתנו ללוים מנחלת אחוזתם", והיינו, שלא נתנו ערים אלו ללוים כנחלה מאת הקב"ה, כ"א שנתחייבו בני ישראל להפריש מנחלתם שלהם ולתת ללוים. דכמו שנצטוו ישראל להפריש מעשר מתבואה ופירות, כן נצטוו להפריש ערים מנחלתם בשביל הלוים.

והשתא, מכיון שלפועל ניתנה נחלה לישראל מעבר לירדן, שוב חלה עליהם בדרך ממילא החיוב לתת חלק מערים אלו ללוים.

ומעתה מובן שפיר איך הוי מצוה לתת ערים ללוים מעבר לירדן, כי אין כאן ציווי לקבוע נחלת הלוים מעבר לירדן, כ"א ציווי לישראל, שכמו שבנחלתם בארץ ישראל יש ציווי להפריש ערים ללוים כן הוא בערים שנתנו להם מעבר לירדן, שעליהם להפריש חלק מנחלתם בשביל הלוים. וק"ל.

(ע"פ לקוטי שיחות חל"ג עמ' 612 ואילך)

זינה של תורה

ג' "מסעות" בירידת הנשמה

המסעות מרעמסס לפי החירות הם מסעות כלליים / המסעות רומזים למסע הנשמה / הקב"ה אינו שמח מהגלות / המסעות בפנימיותם הם אך טוב וחסד / אורך ה' כי אנפת בי

אודות ענין המסעות מצינו במדרש¹: משל למה הדבר דומה, למלך שהיה בנו חולה, הולכו למקום אחר לרפאותו. כיון שהיו חוזרין התחיל אביו מונה כל המסעות, וא"ל: כאן ישננו, כאן הוקרנו, כאן חששת את ראשך. כך א"ל הקב"ה (ל) משה מנה להם כל המקומות היכן הכעיסוני, לכך נאמר "אלה מסעי".

והנה, זאת וודאי אשר כל הפרטים שבמשל זה, להיותו משל בתורה, ה"ה מדוייקים בתכלית הדיוק – ולא בכדי נקט ג' מקומות ד"כאן ישננו, כאן הוקרנו, כאן חששת את ראשך", דבוודאי בג' פרטים אלו מרומז ענין "אלה מסעי בני ישראל בצאתם מארץ מצרים".

כדי להבין את זאת, נקדים כמה דיוקים בתוכן מאמר המדרש הנ"ל:

(1) תנחומא מסעי ג. במדב"ר פכ"ג ג (הובא גם בפרש"י ריש פרשתנו).

לקראת שבת

יא

(א) בני ישראל הלכו מ"ב מסעות עד הגיעם לארץ נושבת, ובמשל מדובר רק אודות ג' מסעות בלבד, ואפילו לא מרומז ב"זכור" שישנם עוד מסעות. ומכאן שג' מסעות אלו עניינם כללי והוא קיים בכל המסעות דבנ"י.

(ב) מה ש"הוקרנו" ו"חששת את ראשך" מכעיס את המלך, מובן הוא - מכיון שהם עניינים של היפך הטוב. אמנם, מה הכעס על זה ש"ישננו"?

(ג) בשתי המסעות הראשונים הלשון הוא "ישננו", "הוקרנו" בלשון רבים, כלומר הבן והמלך; ובמסע הג' "חששת את ראשך" - רק בן המלך, וטעמא בעי.

וי"ף שבג' מסעות אלו רמוזים ג' המסעות הראשונים דישראל מצאתם מארץ מצרים עד הגיעם לים סוף: (א) מרעמסס לסוכות; (ב) מסוכות לאיתם; (ג) מאיתם לפי-החירות. אודות "ויסעו מסוכות" פירש"י: "ביום השני, שהרי בראשון באו מרעמסס לסוכות". ומכאן, שאחרי המסע הראשון, ישראל נתעכבו ללילה אחד בסוכות, ו"שם ישננו".

החידוש שהתוסף כאשר נסעו מסוכות לאיתם, הוא כמפורש בקרא² "ויסעו מסוכות ויחנו באיתם גו' וה' הולך לפניהם יומם בעמוד ענן לנחותם הדרך גו'". דאז באו ענני-הכבוד "לצל לבל יכה בהם שרב ושמשי³" - "שם הוקרנו".

ובחנותם כפי החירות, באו ישראל בטענה ד"טוב לנו עבוד את מצרים, ממותנו במדבר", טענה שבפית כנגד משה - "חששת את ראשך".

כידוע⁴ רומזים מ"ב המסעות על עבודתנו בבירור "מדבר העמים" במשך כל הגלות, עד שנבוא במהרה בימינו ל"ירדן ירחו" - בחי' "ריח" הקשור עם המלך המשיח ש"מורח ודאין"⁵, שאז יבטל לגמרי "מדבר העמים", "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ".

והנה "אילו זכו ישראל כיון שעלו פרסות רגליהם מן הים היו נכנסים לארץ"⁶, ומכאן אשר ג' מסעות אלו היו צריכים להיות בכל מצב, גם אם "זכו ישראל" - ורק מאחר ש"לא זכו" הוצרכו להתעכב במדבר את שאר המסעות. כלומר: המהלך (הרוחני)

(2) בשלח יג כ-כא.

(3) ל' שוע"ר או"ח סתרכ"ה (מטוש"ע שם).

(4) ראה לקוטי-תורה לאדמו"ר הזקן פרשתנו, דרושי "אלה מסעי" וביאורם.

(5) ראה סנהדרין צג, ב.

(6) ספרי דברים א, ב.

ממצרים לאר"י חייב להיות כלול מג' מסעות אלו, ואילו זכו היו רק ג' מסעות אלו, וכיון שלא זכו ישנם דוגמת ג' מסעות אלו גם בכל שאר המסעות.

וא"כ, בג' מסעות אלו רמוזים (כל מ"ב המסעות דהלכו ישראל במדבר, וגם) כל מהלך עבודת האדם, בתפקידו להפוך את העולם הזה, בחי' "מדבר העמים" למקום מושב "אדם העליון שעל הכסא", מקום ראוי לגילוי שכינה, כפי שיהיה בביאת המשיח. והנה, מהמשל נמצינו למדים אשר המלך הולך עם בנו באותם המקומות ב' פעמים. פעם אחת בדרכם אל הרופא, ובפעם הב' בחזירתם, שאז המלך מראה לבנו ומבארו: "כאן ישננו, כאן הוקרנו, כאן חששת את ראשך".

ודוגמתו בנמשל: בשעת ה"מסעות" של הנשמה מאיגרא רמה לבירא עמיקתא, ובשעת הליכת ישראל בגלות לעסוק בעבודת הבריורים – אין אנו מבינים ויודעים את תוכנם של המסעות, ומה שנראה הוא אך ורק גלות והסתר פנים. אמנם, בסיום המסעות, מצביע לנו אבינו שבשמים ומבאר את המסעות שהלכנו, שהם בחינת "כל המקומות היכן הכעיסוני" – כיון שהקב"ה עצמו כביכול איננו שמח מן הגלות⁷, ומבאר את התוכן הפנימי שבהם, כיצד היו כולם בחינת "חסדים"⁸.

וכיצד יכול להיות אשר ה"מסעות" ב"מדבר העמים" הם בפנימיותם ענייני חסד? – על זה אומר המדרש, שהליכה זו אינה בהכרח ח"ו, אלא המלך הולכו, ומטרת ההליכה היא לרפאותו; וכיון שכן, הרי ברור שעצם הירידה בגלות ובמדבר פנימיותה אך טוב וחסד.

רצה הקב"ה שתדד הנשמה למטה, ושם יהיה בידה את כוח הבחירה החפשית בין טוב לרע – "ובחרת בחיים". וע"כ נדרשים ג' עניינים:

(א) הנשמה מוכרחת לרדת ממקום שבתה תחת כסא הכבוד, ולבא במקום של העלם שבו לא מרגישים את האור כי טוב של האלקות. דבלא זה א"א שתהיה המציאות של "החיים והמוות נתתי לפניך" – אין אפשרויות שתבחר בהיפך הטוב.

(ב) לאידך, גם במקום המוות וההעלם, חייב הקב"ה כביכול לתת לנשמה גם את האפשרויות ד"החיים והמוות נתתי לפניך" – כלומר, שבמידה מסוימת תאיר הארה אלוקית באותו המקום, כדי שהנשמה תוכל לבחור בו. והוא כדברי המדרש⁹ "ברא במידת הדין, ראה שאין העולם מתקיים שיתף בו מידת הרחמים".

(7) כלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמר (ד"ה ע"כ יאמרו המושלים תרצ"א פ"ב. סה"מ קונטרסים ח"א קצב, ב): "גוף ועצם הצמצום, הוא היפך הרצון (העליון)".

(8) וזהו הקשר הפנימי בין תוכן הפרשה, להא שהיא מברכת את חודש מנחם-אב.

(9) ב"ר פי"ב, טו. פסיקתא רבה פ' בחדוש השביעי. פרש"י ר"פ בראשית. נתבאר בארוכה במאמר ד"ה שובה ישראל תרנ"ט (לאדמו"ר מוהרש"ב נ"ע).

ג) עבור הבחירה בין הטוב והרע, חייב האדם שיהיה גם לנפשו הבהמית שכל, כדי שתוכל הנפש הבהמית למצוא איזה "תועלת" בהיפך האור והחיים ר"ל¹⁰.

והם המה ג' המקומות בהם בחיצוניות "הכעיסוני", ובפנימיות ה"ה חלק מן הרצון העליון. וכך הוא מרומז במדרש:

א) "כאן ישננו" – שינה היא א' משישים ממתה¹¹. בשעת השינה השכל מסתלק וה"ז רומז על הצמצום והעדר גילוי האור האלוקי, הנותן מקום למציאות של "מוות" והיפך הקדושה.

ב) "כאן הוקרנו" רומז על זה שגם בשעת ה"צמצום" מערב הקב"ה רחמים, ו"מקרר" את הדינים והצמצומים הקשים.

ג) "חששת את ראשך" (ל' יחיד) – השכל של הנפש הבהמית שנותן מקום לאדם לחשוב שכדאי לבחור ב"מוות" רח"ל. ומשום כן המסע הזה הוא בל' יחיד, כיון שהענין הא' (צמצום האור והגילוי) ה"ה ג"כ מצדו של הקב"ה (כמבואר בארוכה בסה"ק), ובוודאי אשר זה שבתוך הדינים ישנם רחמים ("הוקרנו") הוא גם מצדו של הקב"ה. אך אמנם, ההבנה הבהמית שיש טוב בהיפך הטוב – זאת אינו אמת בכלל, ולכן בוודאי שאין הקב"ה שותף בו.

ותוכנם האמיתי של מסעות אלו, הוא רק טוב וקדושה "המלך" . . . הוליכו לרפאותו". כיון שאפילו כאשר בן המלך נחלה רח"ל, וטועה במטרת הבחירה ובוחר בהיפך הטוב – ה"ז רק כדי שיוכל "לרפאותו", לשוב בתשובה ולבוא לדרגות עליונות יותר. ד"זדונות נעשות לו כזכיות¹², ולא רק "מכאן ולהבא" אלא גם באופן של "נעקק עונו מתחילתו"¹³ (כיון שמתחילה כוונת המלך היא לרפא את בנו).

שכל זה יהיה בגלוי ובשלימות בביאת משיח צדקנו, שאזי "והיו חוזרין" ויתגלה "כצאת השמש בגבורתו"¹⁴ שהכל היה טוב ו"אודך ה' כי אנפת ביי"¹⁵ בקרוב ממש.

10 כי בזה שהמשיכה הטבעית של המידות הבהמיות הן להיפך הטוב, בזאת לא די. כיון שהשכל מכריח לבחור בטוב – הרי שאין זה בחירה אמיתית, דהאדם הוא שכלי בעצם מהותו, ויהיה הרבה יותר קל לבחור בטוב. ומשום כן היה הקב"ה כביכול חייב לתת לנפש הבהמית "שכל" שתוכל לדמיין אשר יש איזו תועלת שכלית בהיפך הטוב.

11 ברכות נו, ב.

12 יומא פו, ב.

13 פרש"י שם בגמ'.

14 שופטים ה, לא. ראה תניא פכ"ו.

15 ישעיה יב, א. וראה אגה"ק סי"א.

פנינים

דרוש ואגדה

ענני הכבוד – אוהב את הבריות

ויעל אהרן גו' וימת שם גו' וישמע
הכנעני גו'

וישמע הכנעני - כאן לימוד שמות אהרן הוא
השמועה, שנסתלקו ענני הכבוד
(לג, לח-מ. רש"י)

במדרשי חז"ל מבואר שענני הכבוד היו בזכותו
של אהרן, הבאר היתה בזכות מרים, והמן הי'
בזכות משה. ויש לבאר הקשר בין ענני הכבוד
לאהרן הכהן דווקא:

במן היו חילוקים בין איש לרעהו, מ"לחם"
ועד "דכו במדכה וגו'" (בהעלותך יא, ח), שאצל
צדיקים הי' המן מוכן, ואצל רשעים הי' באופן
אחר (ראה יומא עה, א). בבאר המים, הנה גם הם
באו באופן של התחלקות לכאור"א בפני עצמו,
נוסף על ההתחלקות ש"כל נשיא ונשיא . . . נוטל
מקלו ומושך אצל דגלו ומחנהו ומי הבאר נמשכן
דרך אותו סימן ובאיין לפני חניית כל שבט ושבט"
(פרש"י חוקת כא, כ).

משא"כ ענני הכבוד, הקיפו וכללו את כל בני'
בשוה. וגם אלה שלקחו אתם את הפסל (ראה
שמו"ר רפכ"ד), גם אותם כללו ענני הכבוד, בלי
חילוקים בין אחד לרעהו.

עפ"ז תובן השייכות של ענני הכבוד לאהרן
דווקא:

אהרן הי' "אוהב את הבריות" (אבות פ"א מ"ב),
היינו, שגם אלה שמעלתם היחידה היא שהם
"בריות" - ברואי הקב"ה, הי' אוהב אותם. ולכן
נאמר על אהרן "ויבכו את אהרן שלשים יום כל
בית ישראל" (חוקת כ, כט), ומפרש רש"י "האנשים
והגשים, לפי שהי' אהרן רודף שלום ומטיל אהבה
כו".

ולכן היו ענני הכבוד בזכותו של אהרן, דמכיון
שהי' אוהב את הבריות ללא התחלקות, המשך את
ענני הכבוד שכללו את כל בני' בשוה.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ב עמ' 133 ואילך. סה"ש תשנ"א
ח"ב עמ' 417 ואילך)

ר"ח אב – יום ההילולא של אהרן הכהן

ויעל אהרן גו' על פי ה' וימת שם גו'
בחדש החמישי באחד לחודש. ואהרן בן
שלש ועשרים ומאת שנה כמתו גו'

(לג, לח-ט)

ידועים דבר השל"ה הקדוש ש"בוודאי גלגול
המועדים של כל השנה . . . הן מועדי דרבנן
או תעניות וט' באב, בכולן יש שייכות לאותן
הפרשיות שחלות בהן" (חלק תושב"כ ר"פ וישב),
והיינו, שיש שייכות בין הזמן בשנה, להפרשה
שקוראים אז בתורה.

ויתירה מזו כתב אדמו"ר הצמח צדק
מליובאוויטש נ"ע, בנוגע לפרשת נצבים,
ש"הסדרה נכתבה בענין שתהי' נקראת לפני ר"ה"
(אור התורה ר"פ נצבים), והיינו, שהסדרה נכתבה
באופן מסויים דווקא מפני זמן קריאת פרשה זו
בתורה.

יש לומר שבפרשתנו מצינו דוגמא בולטת
לענין זה. דהנה, מיתת אהרן מוזכרת בכתוב
לראשונה בפ' חוקת, ובפרשתנו הובאה אגב
מסעות בני ישראל. ומצינו שבפרשתנו נכתבו כו"כ
פרטים שלא נכתבו בפ' חוקת: א. אופן הסתלקות
אהרן - "על פי ה' - שמת בנשיקה" (רש"י כאן).
ב. זמן הסתלקותו - "בשנת הארבעים גו' בחדש
החמישי באחד לחודש". ג. שנות חיי אהרן - "בן
שלש ועשרים ומאת שנה במותו". ועוד.

ולכאורה תמוה, מפני מה נזכרו פרטים אלו
בפרשתנו דווקא, אף שבו מדובר אודות מסעות
בני ישראל, ולא נזכרו בפ' חוקת?

יש לומר הטעם לזה, דהיות שבכל שנה ושנה
חוזרים וניעורים כל המאורעות שקרו בזמן ההוא
(ראה לב דוד להחיד"א פכ"ט, ועוד) על כן נכתבו
פרטים אלו בתורה בפרשתנו, כי פ' מסעי קוראים
תמיד בסמיכות ל"בחודש החמישי באחד בחודש"
- ר"ח אב, יום ההילולא של אהרן הכהן.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ה עמ' 791 ואילך)

הידושי סוגיות

פלוגתת רש"י ורמב"ן בגדר כפורת וכרוזים

יקדים יסוד שכתב הגאון מרוגצוב דכפורת הוי כלי כפ"ע, ויבאר הנפקותות לדינא / יסיק דהיא פלוגתא בין רש"י לרמב"ן / יבאר שורש הפלוגתא ע"פ פלוגתתם בצורך ומטרת הארון והכפורת; ויסיק עוד דנחלקו נמי לענין גדר הכרוזים ועפ"ז תתבאר פלוגתתם בצורת הכרוזים

מזה] . . דנין כלי מכלי ואין דנין כלי מהכשר כלי", וחזינן דהכפורת נקראת

וכמאמר המדרש (תנחומא צו, יד): "אמר יחזקאל לפני הקב"ה: רבש"ע עד עכשיו אנו נתונים בגולה בארץ שונאינו ואתה אומר לי לילך ולהודיע לישראל צורת הבית וכתוב אותו לעיניהם וישמרו את כל צורותיו ואת כל חוקותיו, וכי יכולין הן לעשות? הניח להם עד שיעלו מן הגולה ואח"כ אני הולך ואומר להם. א"ל הקב"ה ליחזקאל ובשביל שבני נתונין בגולה יהא בנין ביתי בטל?!" – והיינו שע"י לימוד הלכות בנין הבית ה"ז פועל שאין "בנין ביתי בטל" (וראה ב"פתיחה" לספר הנ"ל ביאור ענין זה באריכות). וע"ד "כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה" ו"נשלמה פרים שפתינו".

אשר לכן הבאנו בקובץ זה, ביאור הלכה בהל' בית הבחירה להרמב"ם, מתוך א' הסימנים שבספר הנ"ל.

יקדים יסוד שכתב הגאון מרוגצוב דכפורת הוי כלי כפ"ע, ויבאר הנפקותות לדינא

גרסינן* בסוכה (ה, א) "כפורת טפח מנלך כו', ונילף מזר [ששיעורו פחות

*הערת המו"ש: כבר נודעה בשערים, ספר "הל' בית הבחירה להרמב"ם עם חידושים וביאורים" בו לוקטו חידושו וביאוריו של רבינו בהלכות בית הבחירה להרמב"ם.

ומרגלא בפומי' דרבינו, אשר לימוד הלכות הבית בימים אלו של בין המצרים – בהם חרב הבית – הוא סגולה והכנה לגאולה. ויתירה מזו: לימוד הלכות בנין הבית הרי הם כבנין הבית עצמו.

ונראה די ש עוד נפקותות העולות מהגדרה זו במהות הכפורת. דהנה עשיית הכלים צריכה להיות בכוונה לשמה, כמ"ש הרמב"ם ספ"א מהל' ביהב"ח "אין עושין כל הכלים מתחילתן אלא לשם הקדש" (ויעו"י פרש"י תרומה כה, ח. ובאריכות בחידושים וביאורים בהל' ביהב"ח סי' ד, ושם נסמנו היסודות לזה ונתבאר גדר דין זה). ומעתה י"ל ע"פ הגדר הנ"ל בכפורת, דאילו אמרינן דהוי רק חלק מן הארון הנה מה שעושי הכפורת היו צריכים לכוון בעשיית הכפורת לשמה נראה שהי' צריך (ועל כל פנים מותר) להיות נכלל בהכוונה לשם הארון, אבל לפי הגדר הנ"ל דהוי מציאות בפני עצמה י"ל שהכוונה לשמה היתה צריכה להיות כוונה בפני עצמה [ויעו"י בש"ך על התורה (תרומה כה, יז): מה צורך לומר האורך והרוחב אם הכפורת על הארון ודאי שהוא כמדת הארון. . אלא בא ללמד על עשייתה שצריך שיכוין בעשייתה כוונה ידועה כו',] והיינו שצ"ל כוונה מיוחדת רק לשם הכפורת [כן י"ל דנפק"מ אם גם ע"י השתתפות בהכפורת מתקיים הא דכתב הרמב"ן (עה"ת שם, יו"ד): שיהיו כל ישראל משתתפין בעשיית הארון כו' והעסק שיתנדב כל אחד כלי זהב אחד לארון או לעזור לבצלאל עזר מעט או שיכוונו לדבר].

ותו י"ל נפקותא, דהנה אסרה תורה לעשות דבר בתבנית המשכן (ומקדש) וכלי המקדש (ר"ה כד, סע"א. ע"ז מג, סע"א. מנחות כה, ב. רמב"ם הלכות בית הבחירה פ"ז ה"י), ויש לדון אם נאמר דאיסור זה הוא גם בנוגע להארון, כי בש"ס ורמב"ם (שם) לא נתפרש האיסור בנוגע להארון,

כלי, וכתב הגאון הרגוצובי (צפנת פענח עה"ת תרומה כה, יז. ויקהל לו, ו) דמזה מוכח אשר הכפורת "לא הוי רק בשביל כיסוי אלא זה מציאות בפ"ע רק צריך להניחו על ארון" (לשנונו תרומה שם), היינו דהוי כלי בפ"ע ולא רק הכשר ותיקון לארון גופא' [כלומר, דמה שמניחין אותו על הארון אין פירושו דהוי חלק מגוף הארון, רק הוא כלי בפ"ע אשר מקום הנחתו הוא על הארון]. וכן הוכיח ממ"ש בתו"כ (אחרי טז, ב (פרשה א, יא)) "לפי שנאמר כפורת יכול יהי' כיסוי לארון ת"ל כפורת, כפורת לארון ואין כיסוי לארון"².

והוסיף הגאון הנ"ל (צפע"נ ויקהל שם)³ דנפק"מ להלכה, ובהקדים דהא דהכפורת הוי כלי בפ"ע הוא להיותו "כלי שרת מחמת הזאה של יום הכיפורים" [שצ"ל על הכפורת], ומעתה הכפורת צריכה לבוא משל ציבור, שלא יהי' "שמו (של יחיד) כתוב עליו" להיותו כלי שרת לעבודת ציבור. ובה נשתנה גדרו מהארון גופא, דהארון עצמו אין לו דין כלי שרת (ולכן מצינו שבהארון נאמר "ויעש בצלאל" (ויקהל לו, א), דלא ככפורת (שם לו, ו) שלא נאמר בה לשון זה, אלא "ויעש" סתם ולא נקרא על שמו⁴).

1) וראה להלן הערה 17 עוד מי שכתב כן.
2) והוא כגירסתנו בתו"כ וכפי פירוש רבנו הלל בתו"כ שם. וראה ראב"ד וקרבן אהרן לתו"כ שם.
3) וראה גם מ"ש בפ' תרומה כה, י. צפע"נ מהד"ת טז, ד.
4) אלא שבפשטות הי' לפרש דבא בהמשך ל"ויעש בצלאל" שבתחלת הענין.

יסיק דהיא פלוגתא בין רש"י לרמב"ן

ובאמת י"ל דהך חידושא שהכפורת
הוי כלי בפ"ע – הוא דבר התלוי ועומד
בפלוגתת ראשונים. דהנה, על הכתוב
(תרומה כה, כא) "ונתת את הכפורת על
הארון מלמעלה ואל הארון תתן את
העדות אשר אתן אליך" נחלקו רש"י
והרמב"ן. דרש"י כתב הטעם שבפסוק
זה "נכפל" הציווי "אל הארון תתן את
העדות" (שהרי כבר נאמר לפני זה (כה, טז)
"נתת אל הארון את העדות") – "יש לומר
שבא ללמד שבעודו ארון לבדו⁸ בלא
כפורת יתן תחילה העדות לתוכו ואח"כ
יתן את הכפורת עליו"⁹. והשיג עליו
הרמב"ן: "אם הי' זה צוואה¹⁰ משמעו
יותר שאחר שיתן הכפורת על הארון
כאשר אמר¹¹, יתן בארון את העדות, כי

ובצפנת פענח (מהד"ת טז, ד) כתב גבי ארון
"אך מ"מ כלי שרת גמור לא הוי לכך לא
חשבינן בגמ' ע"ז דף מ"ג לחייב אם עשה
ארון תבנית ארון". אמנם במנ"ח מצוה
זה, לאחר שמקשה על הרמב"ם מדוע לא
הזכיר הצורה של הארון אף שהזכיר שמן
המשחה, כתב סברא דיש בארון איסור
"ואף דשמן המשחה נפקא מינה דאסור
לעשות כמתכונתו, הא גם ארון אסור
לעשות כמו היכל דוגמת היכל" [אבל עיין
להלן דהסיק שאין איסור]. ומעתה, אי
נקטינן דאכן איכא איסור זה גבי הארון,
הנה באם הכפורת היתה חלק ממציאיות
הארון שוב הי' לומר דאין האיסור אלא
כשעושה את התבנית של שניהם – הארון
והכפורת; אבל באם הכפורת היא מציאיות
בפני עצמה, יש לומר שהאיסור הוא גם
בעשיית הארון בפני עצמו או הכפורת
(עם הכרובים)⁵ בפני עצמם [ובמנ"ח שם
הסיק לדון בזה מצד הכרובים: "ואפשר
דארון הוא עם הכרובים כלי א"ו ואם כן
כרובים בלא"ה אסור לעשות כמבואר שם
במצות לא תעשון אתי וארון בלא כרובים
אין איסור ואפשר דמותר. וצ"ע"]⁶.

8 כ"ה בפרש"י לפנינו, ובדפוס ראשון וכן ברא"ם
ובכמה מפרשים. אבל ברמב"ן לא הועתק מפרש"י
תיבת "לבדו".

9 עד"ז פי' בתוס' הדר זקנים ופי' הרא"ש עה"ת
שם. ועוד. וראה לקמן הערה 14.

10 ולהעיר שברמב"ן עקב (י, ה) אכן מביא פסוק
זה "שצוני ונתת את הכפורת גוי' ואל הארון תתן
את העדות גוי'".

11 כן הועתק ברא"ם. וברמב"ן לפנינו ליתא תיבת
"אמר" (וראה ברמב"ן הוצאת שעוועל ובהנסמן
שם) ובטור הארון מביא מרמב"ן "אדרבה יותר
הי' נראה להפך שאחר שיתן הכפורת עליו יתן
העדות כדכתיב ואל הארון תתן העדות.

5 ראה להלן בפנים בחצא"ר ובהערה 7. וראה
לקמן ס"ג.

6 ולהלן ית', דאכן לאו לכולי עלמא נקטינן כנ"ל
דהכפורת הוי כלי בפ"ע.

7 העירני חכם א' דבתוס' הרא"ש (בני ברק –
תשכ"ח) לר"ה כו, סד"ה חוץ: וי"ל דלא מקרי
שמשי אלא א"כ עשה כלי שלם כמו שלחן ומנורה
וכן הארון עם הכפורת וכרובים. ובהערות המו"ל
שם חוקר כנ"ל בנוגע לארון וכפורת כו', ומקשר
זה במחלוקת רש"י והרמב"ן [וגם להלן בדבריני
נתלים הדברים במח' רש"י והרמב"ן].

להיפך, ד"תתן" משמעו יותר "אחר שיתן הכפורת על הארון"¹¹.

ולהמבואר לעיל בגדר הכפורת י"ל דאין כאן משמעות דורשין לבר, אימתי נקרא בשם "ארון" בכתוב, אלא הוי חילוק להלכה בגדר הארון (והכפורת), כי נחלקו בגדר הנ"ל גופא. דהרמב"ן פליג על היסוד הנ"ל וס"ל דהכפורת היא פרט וחלק מהארון ודוקא כשהכפורת מונחת על הארון אז הארון בשלימותו [וי"ל שהוא מעין מה דאשכחן בארון גופא שהוא עשוי משלש תיבות (לשון התנחומא - ויקהל ז. ועד"ז הוא בפרש"י תרומה (כה, יא), מיומא עב, ב), ודוקא מכולם ביחד נעשית מציאות הארון - עד"ז הכפורת, שהיא כסוי על הארון, היא חלק מהארון]; אבל דעת רש"י היא כהיסוד הנ"ל דהכפורת היא כלי בפני עצמו¹⁸, אלא שמקומה הוא על הארון¹⁹.

ג

יבאר שורש הפלוגתא ע"פ פלוגתתם בצורך ומטרת הארון והכפורת; ויסיק עוד דנחלקו נמי לענין גדר הכפורת ויעפ"ז תבאר פלוגתתם בצורת הכפורת

ובשורש הפלוגתא בגדר הכפורת, נראה לבאר דתלוי הדבר לשיטתייהו

18) כן ביאר בגו"א בפ"י השני הכפל בהפסוקים (לא בדברי רש"י). אבל ביאורו שם הוא בהתאם לדעת הרמב"ן המבואר לקמן ריש סעיף ג' (וראה הערה 21). ולא כדעת רש"י המבואר לקמן בפנים שם.

19) ועפ"ז יומתק שהקדים שימת בדי הארון לנתינת הכפורת (פקודי מ, כ).

ארון יקרא (גם¹²) בהיות הכפורת עליו¹³. ע"כ.

וחזינן דלרש"י ה"ארון לברו" - ב"י הכפורת - נקרא בשם "ארון"¹⁴; ולכן¹⁵ כשנאמר "ואל הארון תתן את העדות" משמעות הכתוב - אל "הארון לברו"¹⁶ בלא כפורת¹⁷. משא"כ להרמב"ן ש"ארון יקרא. . . בהיות הכפורת עליו", שוב אי אפשר לומר שכוונת הכתוב כאן לצייוי שאמר רש"י (לתת את העדות בטרם הונחה הכפורת), כי ודאי לא ייתכן שהצייוי הוא ב"שון אשר "משמעו יותר"

12) כ"ה ברמב"ן לפנינו. ובטור הארוך מסיים בדברי הרמב"ן "וארון נקרא עם הכפורת שעליו". ובכסף מוזקק גורס "כי אין הארון יקרא רק בהיות הכפורת" (הובא ברמב"ן הוצאת שעוועל. וראה שם פי' "כור זהב" - להגירסא שלפנינו).

13) וראה לקמן ריש סעיף ג - פי' הרמב"ן עצמו בהפסוקים.

14) כ"ה בפרש"י כנ"ל, אבל במקומות שבהערה 9 פירשו רק המציאות בפועל: בפ"י התוס' "לתת הלוחות בארון קודם שתשיב את הכפורת"; ובפ"י הרא"ש "קודם נתינת הכפורת תתן התורה בתוכו" (וראה לקמן הערה 21).

15) משא"כ להראב"ע שם "כמשפט הלשון וכבר ה"י נותן העדות בארון ואחר תשיב הכפורת". ועד"ז הוא בחזקוני "לפי פשוטו". וראה רא"ם ואוה"ח שם.

16) וצ"ע באוה"ח כאן שכתב על דברי רש"י דמשמע מדבריו שהי' מקום לטעות שיתן העדות על הארון. ואכ"מ.

17) וראה במפרשי רש"י (רא"ם, באר מים חיים, משכיל לדוד, באר יצחק). ועי' שם גם בפ"י הסדר בכתוב (לפרש"י) - דמקדים "ונתת את הכפורת על הארון מלמעלה" (וראה גם מפרשים שבהערה 9. ועוד). ואכ"מ.

אמנם, דעת רש"י התכליתם של הארון והכפורת הם ענינים שונים זמ"ז. דהארון הוא לצורך העדות, כדמוכח מזה שבסוף הציווי על עשיית הארון (לפני הציווי "ועשית כפורת גו") אמרה תורה (כה, טז) "ונתת אל הארון את העדות אשר אתן אליך"²², שזהו לצורך התורה (כמו שפירש רש"י "העדות" - "התורה שהיא לעדות ביני וביניכם שצויתי אתכם מצות הכתובות בה"), ובעוד הארון הוא לשם העדות, הנה הכפורת שהזכיר הכתוב לאח"ז²³ היא ענין בפני עצמו²⁴ - "ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת מבין שני הכרובים גו' כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל". יתירה מזו: לפרש"י

דבר פשוט הוא שבסתום איך יתן העדות שם. וי"ל שר"ל אפילו לכסותו אם הוא מיושב כראוי לא תכסהו קודם נתינת העדות" (וראה גם טור הארוך שם מה שתייך אליבא דרש"י). ולכאורה מובן מזה, שגם כפורת היא משמש וכלי להעדות.

22 וראה רא"ם בפרש"י שם דכתב דהפסוק שם בא לומר התכלית דהארון ולא ציווי, אבל מפרש"י שם, משמע ככפנים.

23 ולפ"ז יש לפרש שההוספה בפסוק זה (כה, כא) "בא ללמד שבעודו ארון לבדו בלא כפורת יתן תחלה העדות לתוכו ואח"כ יתן את הכפורת עליו", היינו במעשה בפועל, דמהפסוק לפנ"ז יודעים רק שאין זה ענינו, וכאן מוסיף שגם בפועל צ"ל הסדר כן, שבעודו ארון לבדו יתן תחלה העדות.

24 וכדמשמע לפרש"י גם מזה שהוצרך לומר הארון והרוחב של הכפורת - אף שהכפורת הוא "כיסוי על הארון . . מניחו עליו כמין דף" (רש"י שם כה, יז), כנ"ל (ס"א בחצא"ר) מש"ך עה"ת - אף ש"ל ששולל שלא יהי' הכפורת קצר מהנ"ל כיון שמניחו על עובי דב' ארונות הפנימיים (שני פעמים). - וראה פרש"י כה, יז ד"ה אמתיים וחצי. כה, יא ד"ה זר זהב. וראה הראב"ע (כה, יוד).

דרש"י והרמב"ן בפלוגתתם בגדר הארון גופא. דהנה, הרמב"ן כתב בפירושו על התורה ריש תרומה ד"עיקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה שהוא הארון כמו שאמר (תרומה כה, כב) ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת (על כן הקדים הארון והכפורת בכאן) כו", ולהכי סבר דהכפורת הוי חלק מהארון שאף היא לשם כך, היינו שענין זה דמנוחת השכינה נפעל ע"י נתינת העדות אל הארון כשהוא ביחד עם הכפורת. וכדכתב הרמב"ן בהשגותיו לסהמ"צ להרמב"ם מ"ע לג, בנוגע למצות עשיית הארון - "עשיית הארון והכפורת לשום שם העדות תמנה מצוה בפני עצמה". וכן מנה "עשיית ארון וכפורת" בהוספותיו לסהמ"צ שם במנין המ"ע (בסוף מצות ל"ת) ד"ה ואתה אם תבין נויעו" בהשגותיו שם בהמשך דבריו: ואל תחשוב לומר שלא תמנה שלא נצטוינו לדורות ולא נעשה אלא ללוחות הברית . אם נעלה על דעתנו שיאבד או שישבר מצוה לעשותו כמדה ראשונה לשום שם לוחות העדות כי בכך נצטוינו. וחזינן שיטתו, דלא רק הארון הוא כלי להעדות, אלא גם הכפורת (והכרובים²⁵) היא לבוש וכלי להעדות²¹, שע"ז נפעל ונשלם מה ש"ונועדתי לך שם".

20 ראה לקמן סעיף ג.

21 ראה גו"א הנ"ל (הערה 18) דשניהם ארון וכפורת הם כלים ומשמים להעדות. וראה אוה"ח שם: עוד ירצה כי לא יניח העדות בארון עד שיהי' הארון שלם בכפורת הלום ולא קודם.

לכאורה כ"מ גם לפי הרא"ש הנ"ל הערה 9 (אף שהמציאות לדעתו היא להיפך) שגם הכפורת "הוי משמש לעדות" שממשיך וא"כ מאי צריכה למימר

הא ד"סוככים בכנפיהם על הכפורת . . אל הכפורת יהיו פני הכרובים" (כה, כ), היינו שהכלי ל"ונועדתי . . ודברתי" (כה, כב) היא הכפורת²⁷, אלא שבהכפורת גופא, בא הקול "מבין שני הכרובים". משא"כ הרמב"ן אשכחן דביאר בענין הכרובים באו"א, וז"ל (עה"פ כה, כא): "והנה הוא כמרכבה אשר ראה יחזקאל . . ואדע כי כרובים המה ולכך נקרא יושב הכרובים (שמואל א ד, ד. ש"ב ו, ב. דה"א יג, ו), כי היו פורשי כנפים להורות שהם המרכבה נושאי הכבוד . . ואם תחשוב עוד למה . . תוכל לדעת כי ראוי להם שיהיו פורשי כנפים למעלה כי הם כסא עליון וסוככים על העדות שהוא מכתב אלקים". ובזה ביאר הטעם שחזר הכתוב ואמר "ונועדתי . . ודברתי אתך מעל הכפורת מבין שני הכרובים אשר על ארון העדות" (אע"פ ש"בידוע שהכרובים הם על ארון העדות") - כי תיבות אלו באות לבאר את תוכן ענין הכרובים: "כי בעבור שיצוה בכרובים להיות פורשי כנפים למעלה ולא אמר למה יעשם כלל ומה שישמשו במשכן ולמה יהיו בענין הזה, לכך אמר עתה ונתת הכפורת עם כרובין שהכל דבר

עה"פ - לא אשכחן כאן ענין של "מנוחת השכינה", אלא - "כשאקבע מועד לך לדבר עמך אותו מקום אקבע למועד שאבוא שם לדבר אליך"²⁵. ולהכי סבר רש"י דהכפורת היא כלי בפני עצמה ואינה חלק מן הארון.

ומעתה י"ל דמחמת החילוק הנ"ל (שבין רש"י והרמב"ן) בענין הכפורת (אם היא חלק מהארון או כלי בפני עצמו), יסתעף חילוק גם בנוגע להכרובים שעל הכפורת. דהנה גם בנוגע להכרובים יש לחקור בגדרם, דמצינו לומר ב' סברות. אופן א' י"ל דהכרובים הם פרט מהכפורת; משני קצות הכפורת עשו מקשה את שני הכרובים (כה, יח). ואופן ב' י"ל דהכרובים הם לא רק פרט בהכפורת (שהכפורת היא חלק מהארון, בתור כלי להעדות) - אלא הכרובים גופא הם חלק (נוסף) מהארון; כשם שהכפורת היא חלק ממנו ונפקותא בין ב' האופנים בכרובים גם גבי כוונת לשמה, בעת ה"מקשה" (כנ"ל ס"א)].

וזהו החילוק שיסתעף. דלרש"י דס"ל שהכפורת היא כלי בפנ"ע מהארון (כנ"ל) - גם הכרובים אינם פרט בהארון כמובן; יתירה מזו: מפשטות המקראות משמע, שהכרובים אינם ענין בפנ"ע, אלא הם פרט בהכפורת, דדוקא משום הכי הכרובים נעשו "מקשה" . . משני קצות הכפורת" (שם)²⁶, וכן משום הכי יתבאר

זהב הרבה בתחלת עשיית הכפורת והכה בפטיש ובקורנס באמצע וראשין בולטין למעלה וצייר הכרובים בבליטת קצותיו".

27 כפשטות הכתוב "ונועדתי גו' ודברתי . . מעל הכפורת גו'". ולהעיר דבפרש"י תצוה שם כתב "מעל הכפורת כמו שנאמר ודברתי אתך מעל הכפורת", ולא הזכיר "מבין הכרובים". וכן בתרומה שם עה"פ העתק מס"פ נשא רק "מעל הכפורת" וההמשך רמז ב"וגו'". - וצ"ע הישוב עפ"ז ד"יושב הכרובים" - ראה לקמן.

25 וראה פרש"י תצוה כט, מב. ולהעיר דשם הביא דיעה זו כ"א.

26 וראה פרש"י שם ד"ה מקשה תעשה "הטיל

לישראל, וכמש"נ (הושע יא, א) "כי נער ישראל ואוהבהו", דהיינו "פרצוף תינוק" (בעה"ט שם). פירוש, דלשיטת רש"י הארון עם העדות שבו מורים על ענין התורה; והכפורת אשר שם "ונועדתי לך שם ודברתי אתך. . כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל", מדגישה את חביבות ישראל לפני הקב"ה (שלכן צורת הכרובים היא "פרצוף תינוק").

[וכעין מה שביאר רבינו בחיי (תרומה כה, יח) בענין הכרובים, דהאריך אשר "על דרך הפשט" הכוונה בשני הכרובים שהיו זכר ונקבה "להודיע כמה ישראל חביבין לפני הקב"ה כחבת זכר ונקבה", וכדאיתא בגמרא יומא (נד, א) "בשעה שהיו ישראל עולין לרגל מגללין להם את הפרוכת ומראין להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה ואומרים להן ראו חבתכם לפני המקום כו"³¹. שכל זה מדגיש³² "הפלטת הדביקות" שבין הקב"ה לישראל בלי שום אמצעי, עיי"ש שהאריך בזה].

ועוד יש לדון ביסודות הנ"ל שנתחדשו בדברנו, דאליבא דרש"י הכפורת והכרובים הוו כלי בפ"ע, ואליבא דהרמב"ן לא הוו. דהנה בלשון רז"ל כשמנו חמשה דברים שחסרו בבית שני,

א' על הארון מלמעלה, כי אל הארון תתן את העדות אשר אתן אליך כדי שיהי לי כסא כבוד כי אני אועד לך שם ואשכין שכינתי עליהם ודברתי אתך מעל הכפורת מבין שני הכרובים בעבור שהוא על ארון העדות". נמצא לדידי' דהכרובים הם חלק מהארון כשם שהכפורת חלק ממנו. היינו דכל שלושת הללו הם "מקום מנוחת השכינה". ואדרבה הכרובים הם עיקר בזה, דהקב"ה נקרא "יושב הכרובים"²⁸.

ועפ"ז יתבאר היטב טעם לפלוגתת רש"י והרמב"ן לענין צורת הכרובים. דהרמב"ן פירש, כנ"ל, שהכרובים הם "כמרכבה אשר ראה יחזקאל. . יושב הכרובים"; משא"כ רש"י כתב (כה, יח) ש"הכרובים. . דמות פרצוף תינוק להם"²⁹. ולהנ"ל הדברים מחוורים היטב. כי להרמב"ן ענין הכרובים הוא "מקום מנוחת השכינה" ולכן הם בצורת מרכבה העליונה; ורש"י לשיטתו שהכפורת (והכרובים) אינה פרט בהארון (והעדות שבו), אלא ענין וכלי בפני עצמו³⁰, ולכן הכרובים הם ב"דמות פרצוף תינוק" – דבזה מדגיש את חיבתו של הקב"ה

(28) וראה גם רמב"ן עקב י, ה: והיתה המצוה הראשונה שם ועשו ארון עצי שטים כי הוא עיקר הכוונה בכל המשכן להיות השם יושב הכרובים

(29) אף שבפ"י התיבות "יעשה אותה כרובים" בנוגע לפרוכת (תרומה כו, לא) כתב "ציוירין של בריות יעשה בה". וראה בארוכה במפרשי התורה שם. ובמפרשי רש"י בפירוש תיבת "כרובים". וראה תו"ש מילואים לפ' תרומה (נדרס בתו"ש חכ"ג ס"ו).

(30) עיין עוד להלן בפנים מה שיש לדון בחידוש זה.

(31) כ"ה הלשון ביומא שם. וברבינו בחיי הובא בשינוי לשון קצת.

(32) וראה מה שממשיך שם: והי' אפשר שהיו הכרובים האחד כצורת אדם גדול והשני כצורת ילד קטן כענין שראה יחזקאל (סוכה ה, ב) . . ויהי' זה להעיד על אהבתו לישראל כאהבת האב לבנו שהיא אהבה חזקה, אבל רצה לעשות משל בדבקות גופני שאין למעלה ממנו.

הרי דהמדרש מורה שהכרובים נפרדים מן הארון [ולכאור' דוחק לומר שהכוונה בכרובים במדרשים הנ"ל היא להכרובים של שלמה דהיו על הארץ בקדה"ק לא ע"ג הארון כמבואר בש"ס (יומא כא, סע"א ובפרש"י שם. ב"ב צט, א וברשב"ם שם)]. ובאמת המאירי כיומא שם חשבם לשנים, (א) ארון וכפורת, (ב) כרובים. ובכס"מ לרמב"ם הל' ביהב"ח רפ"ד כתב בשיטת הרמב"ם "ורבינו אפשר דחשבי ארון וכפורת וכרובים כלתא (ושכינה ורוה"ק ואו"ת לא חשיב להו אלא כחדא)". ותרוייהו דלא כפרש"י. ולהעיר מלשון הש"ס (מנחות כז, סע"ב) "אלא דמקדש שני דלא הוי ארון וכפורת". ועוד יל"ע בכ"ז.

משא"כ כפורת וכרובים. וראה אבות דר"נ פמ"א, יב.

מצינו בזה שינויים. דבירושלמי (תענית פ"ב ה"א. מכות פ"ב סה"ו. הוריות פ"ג ה"ב. ועד"ז בשהש"ר פ"ח, י (ג)) נמנה רק הארון; בכבלי יומא (כא, ב) נמנו ארון וכפורת וכרובים³³, אבל באופן ש"כולא חדא מילתא" (פרש"י יומא שם ד"ה ארון) במנין החמשה דברים; ובמדרשים (במדב"ר פט"ו, י בסופו. תנחומא בהעלותך בסופו) נמנו הארון והכרובים וכשני דברים מהחמשה³⁴,

33 וראה גם זח"ג קסא, רע"ב: קדש הקדשים דתמן שכינה שריא וכפורת וכרובים וארון. וראה לקוטי לוי"צ שם (נסמן בחידושים וביאורים על הל' ביהב"ח בהערה 73). ובזח"ב רכב, ב: בית קדשי הקדשים וארון וכפורת.

34 וסוג בפ"ע הוא הא דאמרו רז"ל (יומא נב, ב. וש"נ. וראה רמב"ם הל' ביהב"ח שם) משנגנו ארון נגנו עמו צנצנת כו', דמשם אין רא' דאינו מזכיר כפורת וכרובים בפ"ע, כי שם המדובר בדברים שהיו בקדה"ק בפ"ע ואעפ"כ נגנו עם הארון.

תורת היים

מכתבי קודש עם עצות והדרכות
בענייני עבודת השי"ת בחיי היום יום

אהבת ישראל

כדאית ירידת הנשמה לעשות טובה ליהודי

מה שמפליאני ביותר הוא מה שמצטער על עסקו עתה ועל סיומו במכתבו שכותב שהוא בצער עצום עי"ז ואומר אשר ע"י התעסקותו הנ"ל נפל בלימודו. והרי ידוע ומפורסם תורת הבעש"ט ששמענוה כ"פ מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע אשר כדאית ירידת הנשמה למטה ולהיות כאן בגוף גשמי משך שבעים שמונים שנה בשביל לעשות טובה פעם אחת במשך ימי חייו לאיש או אשה הישראלים בגשמיות או ברוחניות והנשמה הרי היא חלק אלקה ממעל ממש וחצובה מתחת כסא הכבוד, ובכל זה אומרת השכינה אשר כדאי שתירד ממקום כבודה מאיגרא רמה לבירא עמיקתא בשביל עשיית טובה פעם אחת, וכאשר זיכהו השי"ת והצליחו שבכל יום ויום עושה מה בקירוב לבם של בני ישראל לאבינו שבשמים שעל ידי זה יש לו חלק בשמחת ה' במעשיו ושמחת ישראל בעושיו, הרי אומר הוא שאפשר ליפול בלימודי התורה עי"ז ונמצא הוא בצער עצום, וכשהדבר ברור ופשוט כ"כ מאין באים טענות אלו הרי כנראה שספק הוא אצלו וקס"ד שהוא טענות היצר טוב.

כלך מדרך זה לגמרי וימסור את עצמו לעבודתו בקדש ללמד את בני ישראל תורה, שהלומד מתחיל מלימוד אל"ף בי"ת וכו' ואין אתנו יודע עד מה מה נחשב יותר לפני המקום נוסף על מרז"ל אל תהי' יושב ושוקל במצותי' של תורה כו' שנאמר אורח חיים פן תפלו. ומובן אשר צריכה להיות עבודה זו בשמחה על שזכה לזה ואז יצליח גם בענייני הפרטים שיעשו מוחו ולבו - כלשון רבנו הזקן - זכים אלף פעמים ככה ויעלה בלימוד תורת הנגלה ובתורת החסידות.

מצות ואהבת לרעך כמוך היא כלי והכנה וסיבה לקיום כל המצות

לפלא שאין מזכיר דבר ע"ד פעולותיו בקירוב לבם של בני ישראל לאבינו שבשמים בהיותו בצבא המילואים והרי ידוע פסק דין הבעש"ט ששמענוהו כ"פ מכ"ק מו"ח אדמו"ר צוקללה"ה נבג"מ זי"ע שבכל ענין שאיש היהודי רואה או שומע יש בזה הוראה בעבודתו את בוראו ועאכו"כ כשנתגלגל יהודי בסביבה חדשה למשך זמן שבודאי עליו לנצל הזדמנות זו בעבודתו את בוראו מתאים להסביבה והתנאים החדשים והרי ואהבת לרעך כמוך הוא כלל גדול בתורה וכלי למצות ואהבת את ה' אלקיך שהיא היא היסוד לכל המצות עשה שגם מצות יראת ה' בכללם והרי היראה היא יסוד לכל מצות לא תעשה. נמצא שואהבת לרעך כמוך היא כלי והכנה וסיבה לקיום כל המצות, וק"ל ואין לך דבר העומד בפני הרצון והשי"ת יצליחו.

(אג"ק ח"ט אגרת בתרסה)

נתקבל מכתבו מ"א אייר, וכבקשתו אזכיר את כל אלה שכותב אודותם בהיותי על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר צוקללה"ה נבג"מ זי"ע, בעת רצון. ולפלא שאינו מזכיר במכתבו אם כותב הוא בשליחותם וע"ד מאמר רז"ל ששלוחו של אדם כמותו או שכותב מדעת עצמו מצד הענין דאהבת ישראל שהוא כלל גדול בתורה וכמאמר רבנו הזקן בעל התניא - פוסק בנסתר דתורה - והשולחן ערוך - פוסק בנגלה דתורה - שזהו כלי לואהבת את ה' אלקיך, אשר מצות אהבת השם היא שרש לקיום כל מצות עשה שבתוכה גם מצות יראת ה' שרש לקיום כל מצות לא תעשה ונמצא אשר אהבת ה' היא שרש לכל המצות בכלל. ובודאי כשיהי' אצלו בשורות טובות אודות המוזכרים במכתבו יודיע ות"ח.

(אג"ק ח"ט אגרת בתרנה)

הזן ומפרנס לכל כבר הודיע הנהגתו אשר - לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום במענה על מכתבו - בלי הוראת זמן הכתיבה - בו כותב אודות החלוקה [של קרקעות לבניית בתים] שנעשה.. ע"י הגורל ומתמרמר אשר בגורלו עלתה חלקה בלתי מתאימה ובמילא הנהו מתרעם על.. מטילי הגורל שחושדם שאינם מתיחסים אליו כדבעי כו' וכו'.

הנה בודאי ידוע לו מרז"ל אשר ת"ח שמורה לאחר מעשה אינו נאמן ואם קודם הטלת הגורל הי' מקום לדון באיזה אופן תהי' החלוקה הרי לאחר מעשה אינני רואה מקום לזה ובפרט שע"פ כתבו בעצמו נוגע הוא בדבר ועאכו"כ שאין מקום כלל וכלל לעורר מחלוקת בנדון זה, ומי יאמר לבטל כל הגורל ובמילא לגרום למחלוקת ח"ו ססופה שנאת חנם כו' ואם בחוץ לארץ צריך להשמר מכל זה הרי עאכו"כ בארץ אשר עיני ה"א בה מראשית שנה עד אחרית שנה ואשר נסע לשם לא ע"י ההכרח אלא בבחירה חפשית

לקראת שבת

כה

היינו שמרצונו הטוב לקח על עצמו האחריות לדור בפלטין של מלך שאפילו בהתבוננות קלה נקל לדעת שצריך להדר בכל הענינים, ובפרט שהחשבונות שעושה המה בתוספת התרגשות המדות, וכמדומה שכבר נוכחו לדעת במשך השנים שנמצאים באה"ק ת"ו שפירוד הלבבות החטיפה מאחד לרעהו כו' - החוטפים לא השתכרו מאומה ואדרבה.

המורם מכל הנ"ל שאם בשלום ובנועם יכול להחליף חלקו על חלקה אחרת מבלי לעורר רעש ואפילו לא פירוד לבבות כו' וכו' אפשר כדאי שישתדלו בזה אבל אם הדבר עלול להתאים למה שנאמר פוטר מים ראשית מדון הרי אין לעשות זה כלל וכלל, והזן ומפרנס לכל כבר הודיע הנהגתו שלא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום, והאריכות בזה אך למותר.

(אנ"ק ח"ט אגרת ב'תתכא*)

הרכי החסידות

שיחות ואגרות קודש מכ"ק אדמו"ר מזהרי"צ מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בענייני עבודת השי"ת

"כל מי שיש בו יראת שמים" דבריו נשמעין"

הקב"ה הטביע במדת האמת ענינים נפלאים. האמת היא בריאה טהורה ברה וזכה הראוי' להיות רק אצל בעלי כשרון מצוין בחכמה ובמדע, והיתה ראוי' לבוא במעטה גאה ברוח סער, אבל נמצאת יותר באנשים פשוטים ובאה בענוה ודברי נחת והשקט, אבל בתוקף אדיר מבלי לזוז אף כל שהוא. ופועלת על האנושיות כולה בלי הבדל בין עשיר לעני בדעת, וגם השקרן ועז הפנים יכרע ברך לפני האמת

יראת שמים אמיתית פורצת גדר אבנים וברזל

...בא הנסיון היומי באמת הגמור ומטפח על פניהם. כי באותה הקהילה והעדה שיש בה ירא שמים מגזע החסידים או שלא מגזע החסידים והוא עסקן חרוץ במרץ הראוי ("א ענערגישער מענטש") וטובת הקהילה בענייני היהדות נוגע לו באמת - בלי שום פניות עצמו - הנה דרישותיו נשמעות ומתחשבים עם דעתו גם אם איננו עשיר וגם אם הוא יחיד בין רבים.

האמת שובר את החיץ היותר חזק, ויראת שמים אמיתית פורצת גדר אבנים וברזל. לפני אמת ויראת שמים כולם נופלים.

באחת מנסיעותיו של החסיד הידוע הרב הגאון ר' הלל זצ"ל – הנקרא בפי כל ר' הלל פאריטשער – במושבות שבפלכי חרסאן ויעקאטערנאסלאוו, התאונן לפניו אחד הרבנים שאין דבריו – בהנהגה – נשמעים לאנשי המושבה, ומנהיגי העדה אין מקבלים דעתו.

ויענה הרב ר' הלל: היהודים ה'מושבניקים', הם יהודים טובים – הגם שאינם יודעים ללמוד, ומקויים בהם מה שאומרת די הייליגע גמרא, כל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים.

הרב התמרמר במאד ויראה להרב ר' הלל את תעודותיו בסמיכות מגאונים ומכתבי שו"ת שחולקים לו כבוד בתור גאון ומרכים בשבחו.

וישב ר' הלל: "כל אלו הם 'ראיות על הנייר' אולם ראיית הגמרא הינה 'ראי' חי" ("דאס אלץ איז פאפירענע ראיות און די גמרא-ראי' איז א לעבעדיגע ראי"), תהי' ירא שמים יותר ואז יהיו דבריך נשמעים".

אהבת הגאווה והגדולה מעמידים את האדם אל עמוד הקלון

ואמיתת דברי הרה"ג ר' הלל אנו רואים במוחש בחיי יום יום, מי שיש בו יראת שמים ודבריו יוצאים מן הלב ("דער אמת רעדט"), אף שיהי' איש פשוט ועני מכל-מקום דבריו נשמעים ודעתו מתקבלת. וגם החפשים בדעה נופלים אפים ארצה לפני האמת.

ומי שאינו ירא שמים, אם הוא מדבר בעניני חיזוק התורה והמצות הנה הדברים עצמם נאמרים מן השפה ולחוץ בשביל פני' של כבוד והדור, הנה גם אם יהי' מוכתר בתואר גאון ועשיר – וגם עז פנים – הנה לא זו בלבד שדבריו אינם נשמעים ודעתו בלתי מתקבלת, אלא אדרבה לצחוק הוא בעיני כל ומחלל כבוד הרבנות.

אהבת הגאווה והגדולה מעמידים את האדם בכלל ואת השקן והצבוע המעוטף באיצטלא – תעודות – דרבנן בפרט, אל עמוד הקלון. ובדרשותיו בחיזוק האמונה התורה והמצות אצל אחרים הנה לא זו בלבד שאינו פועל מאומה ומבזה את עצמו להתוות תו של שקר במצחו, אלא עוד זאת מחטיא את הרבים באמרם, אם בן תורה ורב מתנהג ככה מה יעשו אנשים בינונים ופשוטים.

אוי ואבוי למצב כזה.

יש לעזור בעצמו את מדת היראת שמים ומדת האמת

הקב"ה הטביע במדת האמת ענינים נפלאים. האמת היא בריאה טהורה ברה וזכה הראוי' להיות רק אצל בעלי כשרון מצוין בחכמה ובמדע, והיתה ראוי' לבוא במעטה

גאה ברוח סער, אבל נמצאת יותר באנשים פשוטים ובאה בענוה ודברי נחת והשקט, אבל בתוקף אדיר מבלי לזוז אף כל שהוא. ופועלת על האנושיות כולה בלי הבדל בין עשיר לעני בדעת, וגם השקרן ועז הפנים יכרע ברך לפני האמת.

אשר על כן הנה ראשית כל צריכים לעורר בעצמו את מדת היראת שמים ומדת האמת. שהענינים בחיזוק התורה והמצות יהיו נוגעים לו באמת, ואז בעזה"י יכול גם האחד לפעול גם נגד הרבים, ואינו נוגע כלל מעמדו ומצבו הגשמי של האחד.

וכהכלל הידוע טוב פועל אחד מאלף נאומים. והפעולות הם תעמולה הכי חזקה המביאה חברים עוזרים ומשתתפים להרחיב חוגם.

בעת הזאת אשר חבלי משיח - ר"ל - ע"י תשובה - מתפשטים בכל העולם ומשיח צדקנו עומד אחר כתלינו בנקל יותר לעורר את מדת היראת שמים ומדת האמת ולהתעסק בחיזוק התורה והמצוה במסירות נפש, לא לעמוד מפני כל מונע ומעכב מבלי להתקוטט עם המנגד אלא להאיר באור האמת ויראת שמים המאירים לכל.

יכתוב לי על אודות קביעות עתים ללימוד דא"ח, אימתי לומדים ומה לומדים ומי הם הלומדים, והשי"ת יהי בעזרם בגשמיות וברוחניות.

יחזק השי"ת את בריאותו וזוגתו ובריאות בתם חתנם נכדם ובניהם יחיו ויעזור לכל אחד ואחד מהם בהדרוש לו בגשם וברוח, ויזמין לו השי"ת את פרנסתו בריוח בגו"ר.

(אגרות קודש חלק ה עמ' תכד)

